

VAI TRÒ CỦA TRUYỀN THANH, TRUYỀN HÌNH TRONG ĐẤU TRANH CHỐNG TIÊU CỰC VÀ XÂY DỰNG CON NGƯỜI

TRẦN LÂM

(Chủ nhiệm Ủy ban Phát thanh và Truyền hình Việt Nam)

Trong các nước xã hội chủ nghĩa, đài phát thanh và đài truyền hình được sử dụng làm một công cụ của chuyên chính vô sản với chức năng quan trọng mà Lênin đã xác định cho báo chí của Đảng là “người tuyên truyền tập thể, người cổ động tập thể, người tổ chức tập thể”.

Lênin coi máy thu thanh là “công việc vĩ đại”, đã gọi nó là “tờ báo không có giấy và không có khoảng cách”⁽¹⁾.

Trong các cuộc hội nghị với cán bộ truyền thanh và cán bộ kỹ thuật vô tuyến, Lênin quan tâm đến việc truyền thanh không những trong nước mà cả ra ngoài. Ngày 10/11/1917, người đã vui mừng báo với ban chấp hành trung ương các xô viết toàn nga rằng: “những bức điện của chúng ta đều được truyền tới châu Âu”.

Phải làm cho đài, như Mác nói: “sống trong nhân dân và thành thực chia sẻ với nhân dân niềm hy vọng và lo âu của họ, là sự suy nghĩ theo nhân dân”⁽²⁾.

Đánh giá chất lượng, hiệu cụ thể và chính xác của báo chí nói chung cũng như đài phát thanh, đài truyền hình nói riêng không phải là một việc đơn giản dễ dàng.

1. Lênin toàn tập, tập 517, Nhà xuất bản Tiến bộ - 1978, tr. 167.

2. Các Mác tuyển tập, tập I, trang 166.

Trong công tác phát thanh và truyền hình, chúng tôi mới dựa vào ba nguồn chủ yếu đánh giá:

Một là nhận xét của lãnh đạo cấp trên đối chiếu với đường lối quan điểm của đảng và những mục tiêu chủ yếu coi trọng từng thời kỳ.

Hai là nhận xét của các cấp ủy địa phương và các ngành về tác dụng và hiệu quả đối với địa phương và ngành

Ba là nhận xét, yêu cầu của đông đảo quần chúng và cán bộ cơ sở thông qua chực vạn thư của bạn nghe đài gửi về hàng năm.

Thư bạn nghe đài là cơ sở quan trọng nhất, phong phú nhất, vì nó phản ánh trung thực ý kiến của các tầng lớp nhân dân, các loại cán bộ khác nhau đối với những chương trình, tiết mục và những chủ đề mà người ta quan tâm nhất.

Hiệu quả lớn nhất của đài phát thanh là đã hàng ngày cung cấp cho nhân dân và cán bộ một lượng thông tin tương đối toàn diện, phong phú và bổ ích. Món ăn tinh thần không thể thiếu được của nhân dân ta hiện nay là tình hình thời sự trong nước và thế giới, những kiến thức về kinh tế văn hóa, về văn học nghệ thuật.

Có thể nói lượng thông tin mà đài phát thanh đem đến cho quần chúng tuy vẫn chưa đáp ứng được yêu cầu cả về chất lượng và số lượng đối với từng loại đối tượng khác nhau cũng như với toàn thể nhân dân và cán bộ, nhưng hàng ngày, hàng tuần, nó đã trang bị cho người nghe những điều cơ bản để có thể hiểu được ngày một đúng đắn cục diện của đất nước và cục diện thế giới, dẫn tới nhất trí với sự đánh giá tình hình của trung ương, nhất trí với đường lối của đảng.

Đài tiếng nói việt nam đã cùng với một số cơ quan thông tin đại chúng phát hiện nhân tố mới, ủng hộ nhiệt tình và mạnh mẽ những nhân tố mới trong lúc dư luận còn có những ý kiến khác nhau, do đó, đã đóng góp tích cực vào việc thúc đẩy phong trào quần chúng, mở rộng điển hình, uốn nắn những lệch lạc và đấu tranh chống tư tưởng bảo thủ trì trệ không muốn đi vào cơ chế quản lý mới, đồng thời đấu tranh chống những khuynh

hướng lợi dụng những sơ hở trong cơ chế quản lý mới để bung ra làm ăn vô nguyên tắc, vô tổ chức.

Qua việc nghiên cứu thư bạn nghe đài, một điều nổi bật là quần chúng lao động và cán bộ cơ sở hết sức quan tâm đến những kinh nghiệm của các điển hình tiên tiến, những kinh nghiệm đã đem lại năng suất cao, bảo đảm được hài hòa cả ba lợi ích: Nhà nước, tập thể và bản thân người lao động. Đó là những kinh nghiệm về tổ chức quản lý, về ứng dụng những tiến bộ khoa học kỹ thuật và về giáo dục tư tưởng, xây dựng con người mới làm chủ tập thể. Về điểm này, Đài phát thanh Tiếng nói Việt Nam và hệ thống các đài phát thanh địa phương đã áp dụng được một phần, người nghe thấy bổ ích và hấp dẫn.

Qua nghiên cứu thư bạn nghe đài, điều nổi bật là người ta ưa thích những tin, bài và tiết mục nào đáp ứng những băn khoăn thắc mắc, những vấn đề nóng hổi đang đặt ra trong cuộc sống. Có những cái chung cho tất cả các đối tượng, có những cái riêng cho từng loại đối tượng, nhưng dù chung hay riêng, đều là những vấn đề đang diễn ra trong cuộc sống, đều có quan hệ đến đường lối, chính sách, quan điểm tư tưởng, trực tiếp hoặc gián tiếp tác động đến hành động cách mạng của quần chúng.

Một điều bất ngờ rất lý thú là từ dăm năm trở lại đây, những tiết mục hoan nghênh nhất, nhận được nhiều thư gửi về nhất là những tiết mục rất bình thường, như “Tiếp chuyện bạn nghe đài”. “Ý kiến bạn nghe đài”, “Ý kiến của người quản lý”... Thực ra điều này không có gì lạ, nó hoàn toàn phù hợp với quan điểm quần chúng của báo chí vô sản mà Lenin đã chỉ ra, quan điểm mà Hồ Chủ tịch và Đảng ta luôn luôn nhắc nhở và nêu lên thành nguyên tắc của báo chí xã hội chủ nghĩa.

Một điều mới mẻ nữa, đồng thời là sự tiến bộ đáng kể trong những năm gần đây làm tăng thêm hiệu quả của công tác thông tin đại chúng là vấn đề tự phê bình và phê bình lên báo theo chỉ thị của Bộ Chính trị, vấn đề báo chí (kể cả báo điện tử) tham gia mặt trận chống tiêu cực trong xã hội.

Đảng ta chủ trương trong công tác tư tưởng phải đảm bảo cho quần chúng và cán bộ nắm được tình hình một cách đúng đắn, cả mặt thành tựu và mặt yếu kém, cả mặt thuận lợi và mặt khó khăn

phân tích rõ nguyên nhân thành công và thất bại, khó khăn do khách quan và do chủ quan. Có như vậy mới phát huy được tinh thần làm chủ tập thể, tinh thần trách nhiệm gánh vác phần mình trong công việc khắc phục khó khăn, khắc phục những mặt kém, Đảng ta chủ trương tiến hành tự phê bình và phê bình trên báo, trên đài, dùng công cụ thông tin đại chúng kết hợp với sinh hoạt nội bộ để gây áp lực dư luận xã hội chống những biện pháp hiện tượng tiêu cực.

Thực hiện nghị quyết 228 về công cuộc vận động chống các hiện tượng tiêu cực, trên mặt trận công khai, Đài tiếng nói Việt Nam và hệ thống các đài phát thanh địa phương đã phối hợp chặt chẽ với Ban chỉ đạo cuộc vận động ở Trung ương và các cấp tham gia tích cực và đem lại hiệu quả về nhiều mặt:

Gây được sức ép về dư luận xã hội, lên án những hiện tượng và những phần tử làm ăn phi pháp, ức hiếp quần chúng, thái độ củ quyền gây phiền hà cho nhân dân.

Cũng cố được phần bào lòng tin của quần chúng vào Trung ương Đảng và chính phủ, vì người ta thấy Trung ương không dung túng những hiện tượng tiêu cực ấy, và đặc biệt là người ta thấy báo, đài là chỗ dựa đáng tin cậy để mạnh dạn đấu tranh, mạnh dạn thực hiện quyền và nghĩa vụ làm chủ tập thể.

Hàng vạn bạn nghe đài đã xác nhận hiệu quả rất thiết thực: có những vụ việc tiêu cực ở cơ sở lưu cữu hàng vạn không ai giải quyết nãhc dầu quần chúng đã phát hiện, đấu tranh báo cáo lên các cơ quan cấp trên, có thẩm quyền, nhưng sau khi được đưa lên báo, đài địa phương hoặc Trung ương thì được giải quyết nhanh chóng.

Hai phóng sự điều tra của phóng viên Đài Phát thanh Nghĩa Bình về những hiện tượng tiêu cực tại một trạm kiểm soát ở Đào Cù Mông giáp giới hai tỉnh Nghĩa Bình – Phú Khánh, vừa được Hội Nhà báo Việt Nam tặng khen, nhất về chất lượng, và hiệu quả là một thí dụ tiêu biểu cho hàng nghìn bài loại này của các đài phát thanh từ trung ương đến địa phương.

Câu chuyện truyền thanh nói về một vụ móc ngoặc và bao che gây thiệt hại lớn và tai tiếng lớn ở một huyện thuộc tỉnh T, giải quyết dây dưa hàng mấy trăm năm không xong vì liên quan tới cán bộ lãnh đạo và cán bộ pháp chế của huyện. Sau khi phát trên Đài

Tiếng nói Việt Nam theo kiểu hư cấu nhẹ nhàng,) chỉ vài tháng sau đã được tình giải quyết thỏa đáng.

Hệ thống phát thanh – truyền hình đã sử dụng nhiều thể loại sinh động hấp dẫn phù hợp với đặc điểm truyền thanh – truyền hình để chống những hiện tượng tiêu cực như tin tức, phóng sự điều tra, phản ánh ý kiến bạn nghe đài, trả lời bạn nghe đài, dựng những câu chuyện truyền thanh, câu chuyện truyền hình đề cập đến những vấn đề nóng hổi mà quần chúng quan tâm, có tính chiến đấu, tính thuyết phục và tính hấp dẫn đã đem lại hiệu cụ thể thiết thực.

Tuy nhiên, đây là con dao hai lưỡi, sử dụng nó phải rất thận trọng, đúng liều lượng, bảo đảm chính xác và luôn luôn quán triệt mục đích đưa ra là để chống tiêu cực, xây dựng con người mới, nếp sống mới chứ không phải là để phơi ra mặt tiêu cực tràn lan làm cho quần chúng chỉ thấy mặt đen tối sinh ra hoang mang giảm sút lòng tin.

Phương hướng chủ yếu chống tiêu cực là nêu đậm nét những người tốt, việc tốt, những tấm gương sáng về làm chủ tập thể, về chủ nghĩa anh hùng cách mạng trong lao động xây dựng chủ nghĩa xã hội và bảo vệ tổ quốc. Nội dung và chủ nghĩa đề này đã được thực hiện thường xuyên trong các chương trình phát thanh và truyền hình.

Nhưng cả về hai mặt đấu tranh chống tiêu cực và xây dựng con người mới của giai đoạn cách mạng chủ nghĩa hiện nay, các cơ quan thông tin đại chúng nói chung, phát thanh – truyền hình nói riêng, vẫn chưa đáp ứng được yêu cầu của nhiệm vụ chính trị, yêu cầu của giai đoạn, mà còn hời hợt, tản mạn và thậm chí còn bỏ trống một số trận địa quan trọng.

Xóa bỏ hiện tượng tiêu cực trong xã hội là yêu cầu cấp bách có ý nghĩa chiến lược đối với sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội và bảo vệ tổ quốc. Đó cũng là nguyện vọng tha thiết của quần chúng. Muốn đạt kết quả thì phải đồng bộ bằng nhiều biện pháp gắn bó với nhau: biện pháp tư tưởng, biện pháp tổ chức, biện pháp hành chính, biện pháp kinh tế, đồng thời phải dùng cả pháp luật. Nó cũng có quan hệ hữu cơ với cơ chế quản lý và những chính sách cụ thể, công tác tư tưởng với tất cả binh chủng của nó dù có làm hết sức cũng chỉ góp được một phần, dù là phần ấy

có ý nghĩa quan trọng, chứ không tự nó xóa bỏ được những hiện tượng tiêu cực. Ở những nơi nào, lĩnh vực nào tư tưởng chỉ đạo còn hữu khuynh, tổ chức còn buông lỏng, cơ chế quản lý và chính sách cụ thể còn sơ hở, thì hiện tượng tiêu cực còn tồn tại và phát triển. Nói vậy, không phải là công tác tư tưởng chỉ đóng vai trò thụ động mà ngược lại, thiếu sót chủ yếu của công tác tư tưởng nói chung và công tác thông tin đại chúng nói riêng, trong đó có phát thanh – truyền hình là chưa chủ động và liên tục phê phán tận gốc, nguyên nhân dẫn tới tình hình tiêu cực, tình hình hỗn loạn trên lĩnh vực: đó là tư tưởng hữu khuynh, buông lỏng chuyên chính vô sản một thời gian dài.

Vấn đề tiêu cực tất nhiên phụ thuộc vào những mặt công tác của Đảng và Nhà nước, nhưng rõ ràng là công tác tư tưởng nói chung và thông tin đại chúng nói riêng, đóng một vai trò quan trọng cần sơ kết kinh nghiệm kịp thời để làm tốt hơn nữa. Vì đây là một công tác mũi nhọn nhằm trực tiếp thực hiện mục tiêu chiến lược số một của nghị quyết Đại hội lần thứ V, mục tiêu đẩy mạnh sản xuất, ổn định đời sống.